

Davranova Gulbahor Numondjonovna
Osiyo xalqaro universiteti “Pedagogika va psixologiya”
kafedrası dotsenti
(sunny.davranova@gmail.com)

O‘QITUVCHILARNING VIRTUAL TA’LIMDAGI ROLI

Annotatsiya: Ushbu maqolada virtual ta’limning mazmuni, uning afzalliklari va o‘qituvchilarning ushbu ta’lim shaklidagi roli tahlil qilinadi. Virtual ta’limning samaradorligini oshirish uchun o‘qituvchilarga qo‘yiladigan asosiy talablar va duch kelinadigan qiyinchiliklar yoritilgan. Shuningdek, virtual ta’limning zamonaviy ta’lim jarayoniga qo‘shayotgan hissassi va istiqbollari haqida fikr yuritilgan.

Kalit so‘zlar: virtual ta’lim, onlayn ta’lim, masofaviy ta’lim, raqamli texnologiyalar, o‘qituvchilarning roli, interaktiv ta’lim, o‘quvchi, talaba, modulyarlik, iqtisodiy samaradorlik, virtual o‘quv muhiti, virtual o‘qituvchi, mustaqil dars, internet, baholash, virtual borliq.

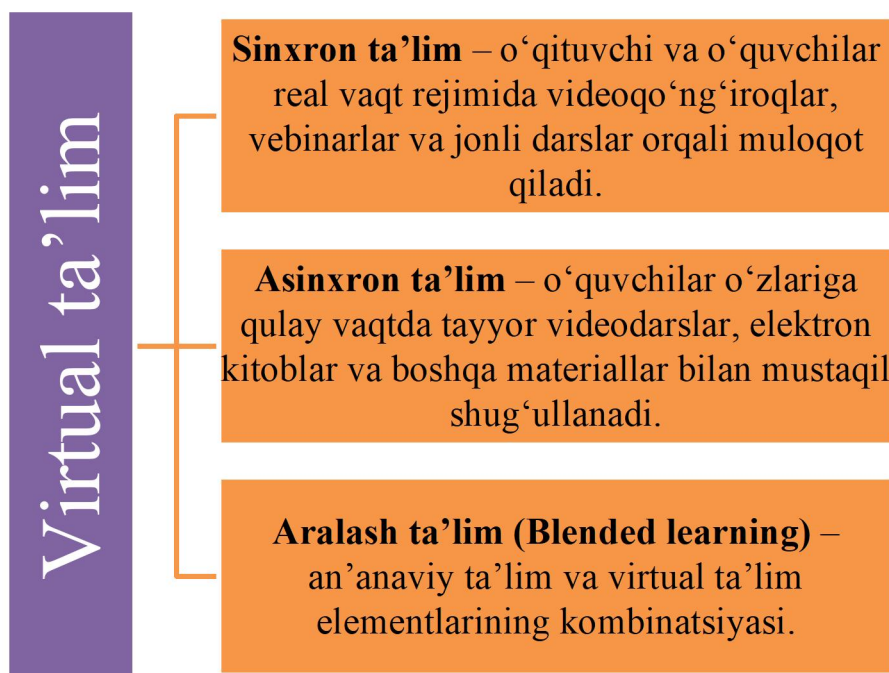
ROLE OF TEACHERS IN VIRTUAL EDUCATION

Abstract: this article analyzes the content of virtual education, its benefits and the role of teachers in this form of Education. To improve the effectiveness of Virtual education, the basic requirements for teachers and the difficulties faced are covered. There has also been a reflection on the contribution and prospects that virtual education contributes to the modern educational process.

Keywords: virtual education, online education, distance education, digital technology, teacher role, interactive education, student, student, modularity, economic efficiency, virtual learning environment, virtual teacher, independent lesson, internet, assessment, virtual presence.

Kirish. Zamonaviy texnologiyalar rivojlanishi bilan ta’lim tizimi ham sezilarli darajada o‘zgarib bormoqda. An’anaviy ta’lim shakllari bilan bir qatorda virtual ta’lim ham keng tarqalib, o‘qituvchilarning rolini yangicha talqin qilish zaruratini tug’dirmoqda. Raqamli texnologiyalar va mediaresurslar o‘quv jarayonini yanada samarali va interaktiv qilish uchun muhim rol o‘ynaydi. Ushbu texnologiyalarni to‘g‘ri va samarali qo‘llash, bolalar va o‘quvchilarga nafaqat bilim olishni osonlashtiradi, balki ularning ijodiy va kritik fikrlash ko‘nikmalarini ham rivojlantiradi.

Asosiy qism. Virtual ta’lim – bu internet va raqamli texnologiyalar yordamida masofadan turib ta’lim olish jarayoni bo‘lib, o‘quvchilar va o‘qituvchilar jismoniy makondan qat’i nazar, onlayn muhitda bilim almashadilar. Virtual (lotincha “Virtualis” - mumkin bo‘lgan, ya’ni muayyan bir sharoitlarda sodir bo‘ladigan yoki ro‘y berishi mumkin bo‘lgan) tushunchasi narsalar va hodisalarning vaqt va makonda mavjud bo‘lmagan, lekin obyektiv narsalar yoki subyektiv obrazlarning amalga oshish ehtimoli mavjud bo‘lgan jarayonni anglatadi. Virtual ta’lim texnologiyalari asosini multimedia, D texnologiyasi va simulyatorlar tizimi tashkil etadi. Virtual ta’lim quyidagi asosiy shakllarda bo‘lishi mumkin:

Virtual ta'lim an'anaviy ta'lim shakllariga nisbatan bir qator afzalliklarga ega. Quyida ularning asosiy jihatlari keltirilgan:

Qulaylik va moslashuvchanlik: Talabalar istalgan joydan va istalgan vaqtda ta'lim olish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Ta'lim jarayoni shaxsiy jadvalga moslashtirilishi mumkin.

Ko'proq ta'lim resurslari: Virtual muhitda keng ko'lamlı ma'lumotlar, videodarslar, interaktiv topshiriqlar va boshqa ta'lim materiallari mavjud. Har bir talaba o'zining o'quv sur'atiga mos keluvchi resurslarni tanlashi mumkin.

Xarajatlarni kamaytirish: Yo'l xarajatlari, yotoqxon to'lovlari va darslik sotib olish zaruriyati kamayadi. O'qituvchilar va talabalar uchun ko'p hollarda bepul yoki arzon raqamli ta'lim resurslari taqdim etiladi.

Texnologik ko'nikmalarni rivojlantirish: Virtual ta'lim jarayonida talabalar va o'qituvchilar zamonaviy texnologiyalardan foydalanishni o'rganadilar. Raqamli savodxonlik oshadi, bu esa kelajakda ish bozorida raqobatbardoshlikni ta'minlaydi.

O'qituvchilarning imkoniyatlari kengayadi: Virtual muhitda o'qituvchilar ko'proq talabalar bilan muloqot qilishi va global auditoriyaga chiqishlari mumkin. Ta'lim metodlarini interaktiv va innovatsion usullar bilan boyitish imkoniyati paydo bo'ladi.

Ko'proq tahlil va baholash imkoniyati: Onlayn baholash tizimlari orqali talabalar natijalarini tezkor va aniq kuzatish mumkin. O'qituvchilar talabalar faolligini tahlil qilish va mos strategiyalar ishlab chiqish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Multimedia gurrkirab rivojlanayotgan zamonaviy axborot texnologiyasidir, multimedia maxsus texnologiya bo'lib, dasturiy texnik taminot asosida komputerde bir vaqtning o'zida matnli, tasviriy axbarotni tovushli va harakatli holda video film holatida ifodalash mumkin. Multimedia – tasvirli ma'lumotlar bilan ishlashga qodir bo'lgan vosita hisoblanadi. Odatda multimedia deganda turli shakldagi ma'lumotlarni qayta ishlovchi vositalar majmuasi hisoblanadi,

multimedia komputer tizimida matn, tovush videotasvirni va turli animatsiyalarni mujassamlashtirish imkonini beruvchi zamonaviy axborotlar texnologiyasidir.

Multimediaga mansub texnik vositalarga mos ma'lumotni, masalan, tovush va videoelementlarni, taqlidli, uzluksiz shakldan kompyuter tushnadigan raqamli shaklda o'tkazadi. Shu bilan birga, saqlangan va qayta ishlangan mos ma'lumotni inson adekvat qabul qila olishi uchun multimedia qiziqtirayotgan raqamlardan zarur obrazlar, masalan, tovush va videoelementlar yaratadi. Multimedia vositalari ta'lim berishning samarali va istiqbolli quroli bo'lib, u o'qituvchiga an'anaviy ma'lumotlar manbaidan ko'ra keng ko'lamdagi ma'lumotlar massivini taqdim etish; ko'rgazmali va uyg'unlashgan holda nafaqat matn, grafiklar, sxemalar, balki ovoz, animatsiyalar, video va boshqalardan foydalanish; axborot turlarini ta'lim oluvchilarning qabul qilish (idrok etish) darajasi va mantiqiy o'rganishiga mos ravishda ketma-ketlikda tanlab olish imkoniyatini yaratadi.

O'qituvchining virtual ta'limdagi asosiy roli

Virtual ta'limda o'qituvchi shunchaki bilim beruvchi emas, balki yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi, muvofiqlashtiruvchi va rag'batlantiruvchi sifatida ham maydonga chiqadi. Quyida virtual ta'limdagi o'qituvchilarning asosiy rollari tahlil qilinadi:

Yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi va muvofiqlashtiruvchi:

- Talabalarga o'quv materiallarini tushuntirish va ularni mustaqil o'rganishga yo'naltirish.
- Masofaviy ta'lim platformalarida resurslarni tartibga solish va taqdim etish.
- Texnik muammolarni hal qilish va talabalar uchun qulay muhit yaratish.

Faollashtiruvchi va motivatsiya beruvchi:

- Talabalarning faolligini oshirish va ularning mustaqil fikrlashiga ko'maklashish.
- Virtual muhitda samarali fikr almashish va muhokamalarni tashkil etish.
- Individual yondashuv orqali har bir talabaning ehtiyojlariga mos keluvchi metodlarni qo'llash.

Baholovchi va tahlil qiluvchi:

- Onlayn testlar, topshiriqlar va boshqa baholash usullari orqali talabalarning natijalarini tahlil qilish.
- O'quv jarayonining samaradorligini doimiy monitoring qilish va kerakli o'zgarishlarni kiritish.
- Yozma fikr-mulohazalar orqali talabalar bilan doimiy aloqada bo'lish.

Virtual ta'limda o'qituvchilar duch keladigan muammolar

Virtual ta'limda samarali o'qituvchi bo'lish uchun turli qiyinchiliklarni yengish lozim. Quyidagi muammolar bunga misol bo'la oladi:

- ✚ Texnologik cheklovlar – Barcha talabalar va o'qituvchilar zamonaviy texnologiyalardan foydalana olish imkoniyatiga ega emas.
- ✚ Faol ishtirokni ta'minlash – An'anaviy ta'limga nisbatan virtual ta'limda talabalarni jalb qilish qiyinroq bo'lishi mumkin.

✚ Shaxsiy aloqa yetishmovchiligi – Virtual muhitda talabalar bilan bevosita aloqa qilish imkoniyati cheklangan bo‘lishi mumkin.

Xulosa: Virtual ta’limda o‘qituvchilarning roli an’anaviy ta’limdan tubdan farq qiladi. Ular nafaqat bilim beruvchi, balki muvofiqlashtiruvchi, rag‘batlantiruvchi va innovatsion yondashuvlarni tatbiq etuvchi mutaxassislar sifatida faoliyat yuritishlari kerak. Zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish, interaktiv dars usullarini qo‘llash va shaxsiy yondashuv virtual ta’limning samaradorligini oshirishga yordam beradi. O‘qituvchilar o‘z ustida doimiy ishlash orqali talabalar uchun yanada samarali va sifatli ta’lim muhitini yaratishlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Андресен, Бент. Б. Мультимедиа в образовании: специализированный учеб. курс: [пер. с англ.] / Бент. Б. Андерсен, Катя Ван Ден Бринк. - 2 - е изд.; испр. и доп.- М.:Дрофа, 2007.- 221 с.
2. Numondjonovna, D. G. (2021). The use of interactive methods in forming the ecological worldview of preschool children. *Middle European Scientific Bulletin*, 11.
3. Numondjonovna, D. G. (2022). The Importance of Aesthetic Education in Comprehensive Education of Preschool Children. *International Journal of Discoveries and Innovations in Applied Sciences*, 2(2), 54-57.
4. Numondjonovna, D. G. (2021). The importance of using multimedia to expand children’s worldwide during the activities. *Asian Journal Of Multidimensional Research*, 10(7), 28-31.
5. Davranova Gulbahor, N. (2022). Advantages of using modern information technologies in teaching russian language for primary school students. *American journal of social and humanitarian research*, 3(1), 333-338.
6. Davranova, G. N. (2022). Use of Information Technologies in Primary School Russian Lessons. *European journal of innovation in nonformal education*, 2(6), 73-78.
7. Numondjonovna, D. G. (2022). Maktabgacha va boshlang‘ich ta’lim tizimida sifat samaradorligini oshirishning innovatsion yondashuvi. *PEDAGOGS jurnali*, 1(1), 144-146.
8. Davranova, G. N. (2023, January). THE DEVELOPMENT OF PUPILS’ SPEECH IN RUSSIAN LESSONS IN ELEMENTARY SCHOOL. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE" INNOVATIVE TRENDS IN SCIENCE, PRACTICE AND EDUCATION"* (Vol. 2, No. 1, pp. 147-154).
9. Numondjonovna, D. G. (2022). Tabiat bilan tanishtirish orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik madaniyatni rivojlantirish. *PEDAGOGS jurnali*, 1(1), 363-367.
10. Numondjonovna, D. G. (2024). SHAXSGA YO‘NALTIRILGAN YONDASHUV ASOSIDAGI TA’LIMNING AHAMIYATI. *PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(1), 197-202.
11. Numondjonovna, D. G. (2024). FORM, METHOD, TOOLS OF USING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN TEACHING RUSSIAN IN PRIMARY SCHOOL PUPILS. *Miasto Przyszłości*, 47, 495-499.
12. Numondjonovna, D. G. (2022). Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining rus tilida lug‘atlar bilan ishlash jarayonida kreativligini oshirish. *Pedagogs jurnali*, 1(1), 168-170.
13. Davranova, G. N. (2023). Theoretical And Practical Aspects Of Applying Information Technology In Teaching The Russian Language. *Innovative Development In The Global Science*, 2(10), 106-111.
14. Davranova, G. N. (2023). Using Multimedia Technologies In Russian Language Lessons In Elementary Grades: The Way To More Effective Learning. *The Role Of Science And Innovation In The Modern World*, 1(8), 48-53.